

EREDETI KÖZLEMÉNY, TOVÁBBKÉPZÉS

A Covid-19-vakcinákkal kapcsolatos attitűdök vizsgálata az egészségügyi dolgozók és a laikusok körében

MOLNÁR Dóra, KRISTÓF-VARGA Erika, DR. LOBANOV-BUDAI Éva PhD,
DR. NÉMETH Anikó PhD

ÖSSZEFOGLALÁS

Célkitűzés: A kutatás célja felmérni a laikusok és egészségügyi dolgozók attitűdjét a koronavírus elleni védőoltásokkal kapcsolatban, megkeresni a két csoport közötti hasonlóságokat, különbözőségeket.

Vizsgálat módszere: Az online felmérés egy saját készítésű kérdőívvel történt 2022. október–november hónapokban, nem véletlenszerű mintavételi módszerrel, egyszerűen elérhető alanyokra támaszkodó mintavételi eljárással. Az adatfeldolgozás és adatelemzés IBM SPSS 20.6 statisztikai programmal, leíró statisztikai módszerrel, valamint χ^2 és Mann–Whitney-próbákkal, Fisher-féle egzakt teszttel történt ($p < 0,05$). Összesen 1041 értékelhető válasz érkezett.

Eredmények: Három vagy annál több Covid elleni oltással rendelkezik az egészségügyi szakemberek 77,9%-a, a laikusok 45,9%-a. Az egészségügyi dolgozók szerint az oltás a leghatásosabb védekezés a koronavírus ellen, azonban közülük többen tapasztaltak mellékhatásokat az oltások után, és lelkileg jobban megviselte őket az oltakozás, mint a laikusokat. A laikusok bizalmatlanok, veszélyesebbnek tartják az oltásokat és több negatív hatást tulajdonítanak neki, mint az egészségügyi dolgozók. A legtöbb egészségügyi dolgozó a szakemberektől, míg a laikusok inkább az internetes hírportálokról, közösségi médiából szerzik az információkat. Többségében a nyugati vakcinák elfogadása jellemző a válaszadók körében, azonban a WHO védőoltás elfogadására való hajlandóság stációjának vizsgálata alapján megállapítható, hogy mindkét válaszadói csoportot a szakirodalmi arányokhoz képest elutasító attitűd jellemzi a koronavírus elleni oltással kapcsolatban.

Következtetések: A laikusok félelmeit, negatív attitűdjét csak a jól informált egészségügyi dolgozók tudják csökkenteni, ezért fontos az egészségügyi szakember hiteles informálása a védőoltásokról.

Kulcsszavak: laikus, egészségügyi szakember, Covid-19, védőoltás

Attitudes towards Covid-19 Vaccines among Health Care Workers and Laymen

Dora MOLNAR, Erika KRISTOF-VARGA, Eva LOBANOV-BUDAI PhD, Aniko NEMETH PhD

SUMMARY

Aim: This study aimed to assess the attitudes towards Covid-19 vaccines among health care workers and laymen and to shed light on the similarities and differences between the two groups.

Methods: A self-constructed online questionnaire was administered between June and September of 2022. The sampling method was not random, but we relied on the easy to access people. Data were analysed with IBM SPSS 20.6; descriptive statistics, chi-square, Mann-Whitney probes, and Fisher exact tests were applied ($p < 0.05$). There were 1,041 questionnaires included in the final analysis.

Results: There is a vast difference based on vaccination between the two groups; 77.9% of healthcare workers have 3 or more vaccines, while 45.9% of laymen have at least 3. According to health care workers vaccination is the most effective way of defence against Covid-19, although they have experienced more side effects and psychological stress due to vaccination than laymen. Laymen are less trusting they think vaccines are dangerous and have more negative effects. Health care workers get information from experts, while laymen rely on online sources and social media. The majority would accept Western vaccines. Based on the vaccine acceptance defined by the WHO both groups are more repulsive than the populations studied earlier.

Conclusions: The fears and negative attitudes towards Covid-19 vaccines among laymen can be diminished only by health care workers, therefore it is of high importance that they are well informed.

Keywords: laymen, health care workers, Covid-19, vaccines

MOLNÁR Dóra BSc
ápolóhallgató, Szegedi
Tudományegyetem
Egészségtudományi és
Szociális Képzési Kar

KRISTÓF-VARGA Erika
mesteroktató, Szegedi
Tudományegyetem Egészség-
tudományi és Szociális Képzési
Kar Egészségmagatartás és
-fejlesztés Szakcsoport
ORCID-azonosító:
0000-0001-6935-4243

DR. LOBANOV-BUDAI Éva PhD
mb. főiskolai docens, Szegedi
Tudományegyetem Egészség-
tudományi és Szociális Képzési
Kar Egészségmagatartás
és -fejlesztés Szakcsoport

DR. NÉMETH Anikó PhD
főiskolai docens, Szegedi
Tudományegyetem Egészség-
tudományi és Szociális Képzési
Kar Egészségmagatartás
és -fejlesztés Szakcsoport
ORCID-azonosító:
0000-0002-9329-1809

Levelező szerző
(corresponding author):
DR. NÉMETH Anikó
E-mail:
nemeth.aniko.02@szte.hu

Beérkezett: 2023. január 23.
Elfogadva: 2023. január 31.

 | Hungarian | <https://doi.org/10.55608/nover.36.0002> | www.eLitMed.hu

Bevezetés

Magyarországon először 2020. március 4-én azonosítottak két, koronavírussal fertőzött beteget. Az országban az első halálest március 15-én történt (Uzzoli & Kovács, 2021). 2020. december 15-ig 7238 beteg hunyt el, 3517 nő és 3721 férfi. Közülük a legfiatalabb személy mindössze 18, a legidősebb pedig 103 éves volt (Gholipour et al., 2021). 2021. március 4-ig Magyarország lakosságának 4,6%-a (428 ezer fő) már átesett a koronavírus okozta fertőzésen, a gyógyultak száma pedig megközelítőleg 328 ezer fő volt. A kórházban ápolott betegek száma 6554 fő volt, közülük 639 beteg került lélegeztetőgépre (Uzzoli et al., 2021). 2021. május 12-ig Magyarországon összesen 28 970 koronavírus okozta halálestet jelentettek, ebből 27 837 fő 50 év feletti személy volt (Ferenci, 2021). 2022. márciusi adatok alapján az összes fertőzéses esetek száma meghaladta az 1 millió 700 ezer főt, a gyógyultak száma több mint 1 millió 600 ezer fő, a halálesetek száma körülbelül 44 ezer fő, az aktív esetek száma pedig 142 ezer fő (URL1). A járvány megjelenése óta tartó időszakokkal kapcsolatban kijelenthetjük, hogy szinte mindenki számára megterhelő, emellett félelmet és bizonytalanságot okoz. A Covid-19 gyökeresen megváltoztatta az emberek életét (Uzzoli & Kovács, 2021).

A koronavírus ellen kifejlesztett vakcinák megjelenése nagy port kavart az emberek körében. Globálisan számtalan ember nem bízik a vakcinák hatékonyságában. Egy 2021-es kutatás adatai alapján az Egyesült Királyságban a válaszadók 87%-a, az ausztrálok 59%-a, a franciák 56%-a, a németek 63%-a, az olaszok 81%-a, a spanyolok 78%-a és az Amerikai Egyesült Államok válaszadóinak 62%-a bízik az oltás hatékonyságában, míg Japánban ez a szám 47% (URL2). Egy külföldi kutatás alapján a Covid-19-vakcinák bevezetése előtt (2020. március–december) globálisan a megkérdezett 20 037 ápoló 23,4%-a nem akarta felvenni a védőoltást, ezzel szemben miután a vakcinák elérhetővé váltak (2021. január–május), egy újabb kutatásban 21 061 ápoló bevonásával azt az eredményt kapták, hogy a válaszadók 18,3%-a nem akarta beoltni magát. A 2020 márciusa és 2021 májusa közötti időszakban a 41 098 fő választai alapján az oltást elutasítók aránya 20,7% volt. Az oltást elutasítók főbb okai a következők voltak: aggodalom a hatékonysággal és a mellékhatásokkal kapcsolatban, bizalmatlanság a kormánnyal/gyógyszergyárakkal/szakértőkkel szemben, téves információk, ismerethiány és az a meggyőződés, hogy a Covid-19 csak enyhe vagy nem létező betegség (Khubchandani et al., 2022). Egy 2021 januárjában készült felmérés szerint, az idősebb korosztály kérte a legnagyobb arányban az oltást. Lakóhely szerint

Budapesten kérik a legtöbben, az észak-magyarországi területeken élők közül a legkevésbé az oltást. Az emberek 58%-a úgy véli, hogy az oltás nem biztonságos, 45% úgy érzi, hogy nem áll rendelkezésre elég információ, 39% nyilatkozik a vakcinával kapcsolatos ismerethiányról, és 33% nem bízik a gyártóban. Ezenfelül az oltásellenesek negyede nem hisz a vírus létezésében (URL3). Egy európai felmérés eredményei alapján az emberek 55%-ának kételei vannak a vakcina biztonságosságát illetően, tartanak attól, hogy a vakcina mellékhatásai károsítják az egészséget hosszú és rövid távon is (Neumann-Böhme et al., 2020).

Egy 2020 decemberében végzett kutatás szerint, akik még nem gondolkodtak a védőoltás beadásán, 41,1%-ban 18–34 év közöttiek, 50%-ban 8 általános vagy középiskolai végzettséggel rendelkeznek és 13,6%-ban észak-alföldi területeken élnek. Az oltást választók 44,2%-a 18–34 év közötti, 65,3% 8 általánost vagy középiskolát végzett és a nők aránya 70,2% volt. A szigorú intézkedések bevezetését követően a magyaroknak egyértelművé vált, hogy nagyon súlyos fertőzéssel állunk szemben. 2020 áprilisában hazánkban a lakosság 71%-a súlyosnak vagy nagyon súlyosnak vélte a vírus általi fenyegetettséget. Míg akkor leginkább televízióból és interneten keresztül tájékozódtak az emberek, később egyre nagyobb szerepe lett a családnak, barátoknak, egészségügyi szakembereknek. Az egészségügyi dolgozók megbízható forrásnak bizonyultak a járvánnyal kapcsolatban. El tudják oszlatni a vakcinákkal kapcsolatos kételeyeket, rávilágítanak az oltás előnyeire, illetve hátrányaira (Mészáros et al., 2021).

A vizsgálat célja

Vizsgálatunk célja felmérni, hogy hogyan vélekednek az oltásról az egészségügyi dolgozók és a laikusok, milyen attitűdbeli különbségek jellemzők közöttük. Fontosnak tartjuk vizsgálni ezt azért, mert az egészségügyi szakembereknek hiteles információval, naprakész tudással kell rendelkezni a Covid-19-fertőzéssel kapcsolatban is, és a betegek, laikusok a szakemberektől várják a hiteles információkat. Ha a szakemberek elutasítók az oltással kapcsolatban, akkor a laikusoktól sem várható el, hogy bizalmukba fogadják azt.

Anyag és módszer

A kvantitatív keresztmetszeti vizsgálatunkat 2022. október–november hónapokban végeztük egy saját szerkesztésű online önkitöltős kérdőívvel, amelyet különböző internetes csoportokban tettünk közzé egy közösségi portálon. Nem véletlenszerű minta-

vételi módszerrel, egyszerűen elérhető alanyokra támaszkodó mintavételi eljárással dolgoztunk. A kitöltés egyetlen kritériuma a 18 év feletti életkor volt. A kérdőív saját készítésű kérdéseken kívül tartalmazta a WHO védőoltás elfogadására való hajlandóság stációit (WHO, 2021). Az adatfeldolgozás és adatelemzés IBM SPSS 26.0 statisztikai programmal, leíró statisztikai módszerrel és χ^2 -, Mann-Whitney-próbákkal és Fisher-féle egzakt teszttel történt ($p < 0,05$).

Eredmények

Összesen 1041 válaszadó töltötte ki a kérdőívet, közülük 48,1% (501 fő) jelölte be, hogy van egészségügyi végzettsége, 51,9%-nak (540 fő) pedig nincs.

Az egészségügyi dolgozók átlagéletkora 42,78 év, a nők aránya 94,01% (471 fő), a férfiak aránya 5,78% (29 fő), míg 0,2% (1 fő) nem szeretett volna válaszolni erre a kérdésre. A laikusok átlagéletkora 44,17 év, a nők aránya 82,96% (448 fő), a férfiak aránya 16,6% (90 fő), míg 0,37% (2 fő) nem szeretett volna válaszolni erre a kérdésre.

A kérdőív kitöltésének időpontjában az egészségügyi szakemberek 77,9%-ának három vagy annál több oltása volt, a laikusoknál ez az arány 45,9%. Az egészségügyi végzettséggel rendelkező válaszadók 10,7%-a, a laikusok 28,3%-a nem vette fel az oltást, a különbség jelentős ($p < 0,000$) (1. ábra).

Vizsgáltuk az oltás hatékonyságával kapcsolatos bizalmat („Mennyire bízik Ön a Covid-19 elleni védőoltás hatékonyságában?”). Négyfokozatú Likert-skálán kellett bejelölni a megfelelő választ, ahol 1=egyáltalán nem; 2=inkább nem; 3=inkább igen; 4=teljes mértékben jelentéssel bírt.

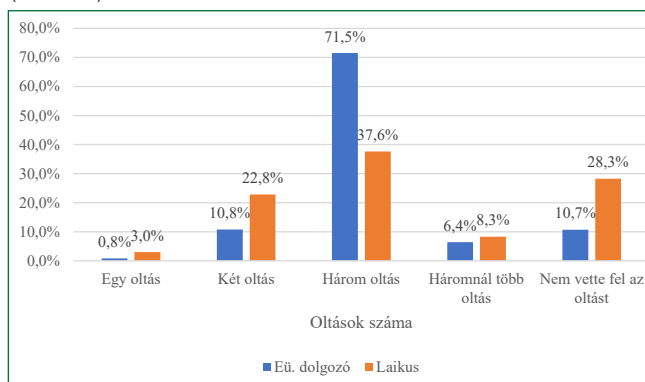
A 2. ábráról leolvasható, hogy a laikusok 38,3%-a, míg az egészségügyi dolgozók 20,8%-a egyáltalán nem bíz az oltások hatékonyságában. A laikusok 17,4%-a és az egészségügyi dolgozók 21,8%-a teljes mértékben megbíz a vakcinák hatékonyságában. Mann-Whitney-teszttel vizsgáltuk a két csoport közötti különbséget, és szignifikáns eredményt kaptunk ($p < 0,000$), vagyis több laikus bizalmatlan az oltásokkal kapcsolatban, mint egészségügyi dolgozó.

Néhány állítást sorakoztattunk fel a kérdőívben, és a válaszadóknak el kellett dönteni, hogy egyetértenek-e velük:

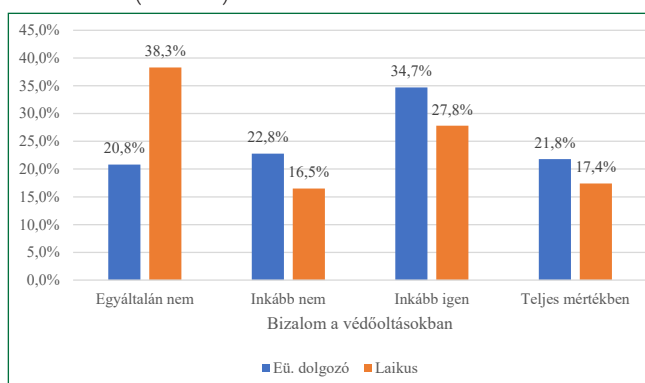
„A vakcinák felvétele a leghatásosabb módszer a koronavírus ellen.”

„A Covid-19-vakcinák veszélyesek.”

1. ábra: Oltások számának megoszlása a válaszadók körében (N=1041)

2. ábra: A laikusok és egészségügyi dolgozók bizalma az oltások felé (N=1041)

„A vakcinának több negatív hatása van, mint pozitív.”

„A vakcinákat túl gyorsan fejlesztették ki és tesztelték.”

„Bízom a gyártóban.”

A koronavírus elleni leghatásosabb védekezési módszernek a Covid-19 elleni vakcinákat az egészségügyi dolgozók 41,5%-a és a laikusok 33,8%-a gondolja. Az egészségügyi dolgozók 39,7%-a és a laikusok 48,7%-a nem értett egyet ezzel az állítással. Az egészségügyi dolgozók 18,76%-a és a laikusok 17,4%-a nem tudta, hogy egyetért-e vagy sem ezzel a kijelentéssel. Szignifikáns különbséget kaptunk a két csoport válasza között ($p = 0,011$), vagyis az egészségügyi dolgozók szerint az oltás a leghatásosabb védekezés a koronavírus ellen.

Az egészségügyi dolgozók 27,7%-a és a laikusok 43,5%-a veszélyesnek tartja a koronavírus elleni vakcinákat. Az egészségügyi dolgozók majdnem fele (48,3%) és a laikusok 35,18%-a szerint nem veszélyesek, a többi válaszadó pedig nem tudta eldönteni. Megállapítható, hogy a laikusok veszélyesebbnek tartják az oltásokat, mint az egészségügyi dolgozók ($p < 0,000$).

I. táblázat: A vakcinák elfogadottságának aránya az egészségügyi dolgozók és a laikusok körében (N=1041)

	Egészségügyi dolgozók	Laikusok	Egészségügyi dolgozók	Laikusok	Egészségügyi dolgozók	Laikusok
	Elfogadom	Elfogadom	Nem fogadom el	Nem fogadom el	Nem ismerem	Nem ismerem
Pfizer/BioNTech (p<0,000)	68,9%	55,9%	28,1%	41,3%	3%	2,8%
Moderna (p<0,000)	56,9%	43,5%	37,3%	48,9%	5,8%	7,6%
Johnson&Johnson (p<0,000)	44,3%	26,9%	47,1%	61,7%	8,6%	11,5%
Oxford-Astra Zeneca (p=0,006)	31,5%	22,8%	59,5%	67%	9%	10,2%
Novavax (p=0,115)	11,4%	8,9%	49,1%	55,2%	39,5%	35,9%
Sputnik V (p<0,000)	38,9%	25,4%	52,9%	66,1%	8,2%	8,5%
Sinopharm (p<0,000)	37,5%	22,4%	54,9%	69,1%	7,6%	8,5%
Sinovac (p=0,012)	12%	7,8%	53,7%	61,9%	34,3%	30,4%
CanSino (p=0,019)	7,4%	5%	49,7%	58%	42,9%	37%

Az egészségügyi dolgozók 30,3%-a szerint a vakcináknak több negatív hatása van, mint pozitív, míg ez a szám laikusoknál 45,7% (p<0,000). Az egészségügyi dolgozók 47,3%-a nem ért azzal egyet, hogy több negatív hatása lenne, a laikusoknak pedig a 37,9%-a. Erre a kérdésre 22,3%-os arányban az egészségügyi dolgozók nem tudtak választ adni, illetve a laikusok 16,3%-a sem.

Mindezek mellett az egészségügyi dolgozók több mint fele (57,68%) és még ennél is több laikus (61,85%) szerint a vakcinákat túl gyorsan tesztelték és fejlesztették ki. A szakemberek 29,9%-a és a laikusok 25,3%-a nem értett egyet ezzel az állítással. Sokan „nem tudom”-mal válaszoltak (egészségügyi dolgozók 12,3%-a, laikusok 12,7%-a). A két csoport véleménye között nincs jelentős különbség (p=0,252).

Az egészségügyi dolgozók 38,1%-a és a laikusok 34,8%-a bízik a vakcinák gyártójában, míg a szakemberek 35,3%-a és a laikusok 46,6%-a nem bízik benne. A szakemberek közül 26,5%, a laikusok közül 18,5% nem tudott erre a kérdésre válaszolni. A két csoport válaszai között jelentős különbséget találtunk (p<0,000), vagyis a laikusok inkább nem bíznak a gyártóban.

Összességében jelentős különbség mutatkozik a két vizsgált csoport között a vakcinába vetett bizalmuk alapján: az egészségügyi dolgozók esetében megállapítható, hogy többen szavaztak bizalmat a vakcináknak, mint a laikusok közül.

Vizsgáltuk az egyes vakcinák elfogadásának tényét is, hiszen a keleti és a nyugati vakcinák iránti bizalom megosztott volt a társadalomban.

Az I. táblázat alapján kijelenthető, hogy mind a két vizsgált csoportnál a Pfizer/BioNTech vakcinát fogadják el a legtöbben (az egészségügyi dolgozók

68,9%-a, a laikusok 55,9%-a). Második helyen a Moderna áll, az egészségügyi dolgozók 56,9%-a, míg a laikusok 43,5%-a fogadja el ezt az oltást. Ezek mellett az Oxford-Astra Zeneca az a vakcina, amit a legtöbb egészségügyi dolgozó nem fogad el (59,5%), második helyen a Sinopharm (54,9%), a harmadik helyen pedig a Sinovac (53,7%) áll. A laikusoknál a leginkább nem elfogadott vakcina a Sinopharm (69,1%), nem sokkal lemaradva tőle pedig az Oxford-Astra Zeneca (67%) és a Sputnik V (66,1%). Az összes vakcinát az egészségügyi dolgozók fogadják el többen, egyedül a Novavax az, ahol nem találtunk szignifikáns különbséget az elfogadásban. Összességében elmondható, hogy inkább a nyugati vakcinák elfogadása jellemző a válaszadók körében.

Arra a kérdésre, hogy a keleti vagy a nyugati vakcinákban bíznak-e meg jobban, szinte tökéletesen egyforma arányban válaszolt a két csoport. A nyugati vakcinák a legnépszerűbbek mind a két csoportnál, a laikusok 50%-a bízik meg bennük, az egészségügyi dolgozók közül pedig 53,5%. Az egészségügyi dolgozók 11,4%-a, a laikusok 10,4%-a a keleti vakcinákban bízik, mindegyikben megbízik az egészségügyi dolgozók 6,6%-a, a laikusok 4,8%-a. Egyik vakcinában sem bízik az egészségügyi dolgozók 28,5%-a, a laikusok 34,8%-a. A két csoport véleménye között nincs szignifikáns különbség (p=0,138), és a nyugati vakcinákba vetett bizalom a jellemző.

A kérdőívet kitöltő egészségügyi dolgozók 89,3%-a vette fel az oltást (447 fő), míg a laikusok 71,7%-a (387 fő). Az egészségügyi dolgozók 19,2%-a és a laikusok 17,2%-a nagyon sok mellékhatást tapasztalt az oltás felvétele után. A szakemberek 47,7%-a érzékelt néhány mellékhatást, a laikusoknak pedig a 36,7%-a. A két csoport válaszaiban szignifikáns kü-

lönbség van ($p < 0,000$), vagyis az egészségügyi dolgozók közül jelentősen többen tapasztaltak mellékhatást az oltás után, mint a laikusok közül (3. ábra).

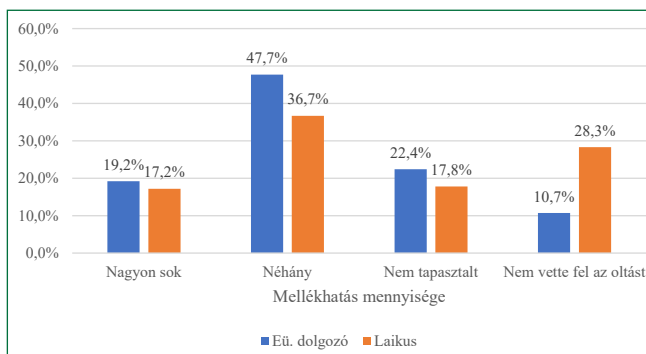
A vakcinák hosszú távú hatásaitól való félelmet egy négyfokozatú Likert-skála segítségével mértük fel: 1=egyáltalán nem fél; 2=inkább nem fél; 3=inkább fél; 4=nagyon fél. A szakemberek 22%-a válaszolta azt, hogy egyáltalán nem fél a hosszú távú hatásoktól, míg a laikusok száma is ehhez hasonló, 21,3%. A laikusok közül 39,6% nagyon fél, az egészségügyi szakembereknél ez a szám valamivel kevesebb, 29,7%. Az eredmények alapján elmondható, hogy a laikusok inkább félnek az oltások hosszú távú hatásaitól, mint az egészségügyi dolgozók ($p = 0,034$) (4. ábra).

Felmértük azt is, hogy saját megítélés szerint mennyi információval rendelkeznek a Covid-19 elleni védőoltásokról. Az egészségügyi dolgozók csupán 1%-a, a laikusoknak pedig a 2%-a jelölte be azt, hogy egyáltalán nincs információjuk. Az egészségügyi szakemberek 8,8%-a nagyon keveset tud, 24%-ának van némi információja, 53,5%-a eleget tud és 12,8%-a pedig mindent tud. A laikusok 12,4%-a nagyon keveset tud, 26,3%-ának van némi információja, 47,6%-a eleget tud és 11,7%-a mindent tud az oltásokról. Az egészségügyi dolgozók magasabb százalékban jelölték azt, hogy eleget, illetve mindent tudnak az oltásokról, a laikusoknál pedig több azoknak a száma, akik egyáltalán nem rendelkeznek információval, illetve nagyon keveset tudnak, ennek ellenére az elvégzett χ^2 -próba nem hozott szignifikáns eredményt ($p = 0,105$).

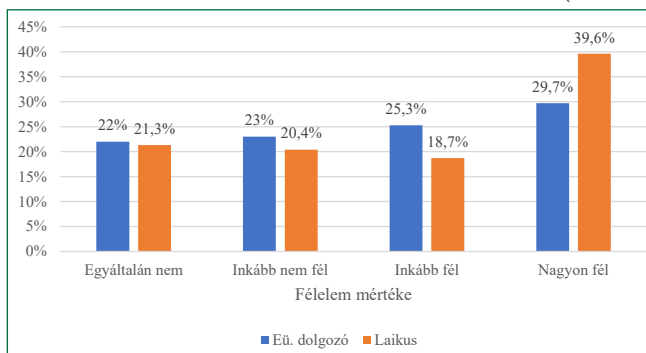
Lényeges kérdés, hogy honnan szerzik az információt az emberek a koronavírus elleni védőoltásokkal kapcsolatban, mivel a nem hiteles forrásból származó információk hamis tudást és negatív attitűdöt eredményezhetnek.

A legtöbb egészségügyi dolgozó (88%) a szakemberektől, míg a laikusok közül a legtöbben (67,2%) az internetes hírportálokról, közösségi médiából szerzik az információkat. Azonban fontos megemlíteni, hogy nagyon magas arányban (66,5%) a szakemberektől is informálódnak. Nem sokkal lemaradva, a laikusok 66,5%-a szakemberektől informálódik. Az egészségügyi dolgozóknál pedig az internetes hírportál és a közösségi média 42,7%-os eredményt mutat. A laikusoknál a legkevésbé népszerű a hagyományos média lett (17,8%), míg az egészségügyi dolgozóknál a család és a barátok (8%). Voltak olyan kitöltők is, akik sehonnan sem informálódnak (az egészségügyi dolgozók 5,58%-a, a laikusok 5,9%-a).

3. ábra: Mellékhatás tapasztalása az oltás után (N=1041)

4. ábra: Vakcinák hosszú távú hatásaitól való félelem (N=1041)

II. táblázat: Információforrások a vizsgált mintában (N=1041)

	Egészségügyi dolgozók	Laikusok
Család ($p < 0,000$)	8%	24,6%
Barátok ($p < 0,000$)	8%	22%
Szakemberek (családorvos és/vagy más egészségügyi dolgozó) ($p < 0,000$)	88%	66,5%
Internetes hírportálok, közösségi média ($p < 0,000$)	42,7%	67,2%
Hagyományos média (tévé, rádió, újságok) ($p = 0,038$)	13,6%	17,8%
Sehonnan, nem érdekelnek az oltások	5,6%	5,9%

A statisztikai próbák alapján megállapítható, hogy az egészségügyi szakemberek hiteles forrásból tájékozódnak, míg a laikusok inkább az informális csatornákon keresztül (II. táblázat).

Feltételeztük azt is, hogy az oltakozás lelkileg megviselte-e az embereket, mivel az egészségügyben kötelezővé tették, a laikusok meg egyébként is bizalmatlanok a gyorsan kifejlesztett oltással kapcsolatban. Négyfokozatú Likert-skálával vizsgáltuk, ahol 1=egyáltalán nem; 2=kissé; 3=valamennyire; 4=nagyon jelentéssel bírt. Az ezzel kapcsolatos kérdés-

III. táblázat: A védőoltás elfogadására való hajlandóság stációi (N=1041)

Az oltóanyag felajánlására adott lehetséges reakció a különböző stációknál	Válaszok megoszlása		Védőoltás elfogadására való hajlandóság stációi (WHO, 2021)	Szakirodalmi adatok (Hirdi & Balogh, 2021)
	Egészségügyi dolgozó	Laikus		
„Készen állok”	24,2%	24,8%	elfogadja mindet	30-40%
„Rendben, azt hiszem, beadatom az oltást, de...”	17,6%	18,1%	elfogad, de bizonytalan	25-35%
„Nem is tudom... Megvárom, hogy előbb mások oltassák be magukat”	15%	13,9%	elfogad egyeseket, halogat és elutasít másokat	20-30%
„Nem, nem vagyok meggyőződve róla, hogy ez jó lesz nekem”	37,1%	32,2%	elutasítja, de bizonytalan	2-27%
„Az oltások veszélyesek, kizárt, hogy beoltassam magam”	6,2%	10,9%	elutasítja mindet	<2%

re nem volt kötelező válaszolni, mivel a válaszadók közül nem rendelkezik mindenki védőoltással. 472 egészségügyi szakdolgozó és 402 laikus élt a válaszadás lehetőségével.

A laikusok 49,3%-a, az egészségügyi dolgozók 41,9%-a azt válaszolta, hogy egyáltalán nem viselte meg őket lelkileg az oltakozás. A laikusok 16,2%-át kissé viselte meg, újabb 16,2%-át valamennyire megviselte és 18,4%-át nagyon megviselte. A szakemberek 18%-át kissé viselte meg, 19,1%-át valamennyire megviselte, 21%-át nagyon megviselte. Az egészségügyi dolgozókra lelkileg nagyobb terhet rótt az oltakozás, mint a laikusokra ($p=0,044$).

Végezetül felmértük a védőoltás elfogadására való hajlandóság stációit is (WHO, 2021). A **III. táblázatban** látható, hogy a laikusok és az egészségügyi dolgozók véleménye majdnem teljesen megegyezik, amit a statisztikai próba is igazolt ($p=0,065$). Mindkét válaszadói csoportot a szakirodalmi arányokhoz képest elutasító attitűd jellemzi, mivel az utolsó két – elutasító – stációban magasabb arányban szerepelnek.

Megbeszélés

Kutatásunk célja volt felmérni a Covid-19 elleni védőoltással kapcsolatos vélekedéseket az egészségügyi dolgozók és a laikusok körében. Összesen 1041 kitöltő válaszait elemeztük, akiknek 48,1%-a egészségügyi végzettséggel rendelkezik, 51,9%-a pedig laikusnak számít. Jelentős különbséget találtunk a laikusok és az egészségügyi szakemberek között a beadott védőoltás mennyiségében, hiszen a szakemberek 77,9%-a válaszolta három vagy annál több oltás felvételét, a laikusoknál ez az arány 45,9%. Ez az eredmény nem meglepő, hiszen az egészségügyben dolgozóknak kötelezővé tették a védőoltás beadását. A laikusok közül szignifikánsan többen bizalmatlanok az oltással kapcsolat-

ban, nem bíznak a gyártóban, és veszélyesebbnek is tartják az oltásokat, mint az egészségügyi dolgozók közül, illetve több negatív hatást is tulajdonítanak neki. Ennek oka csak feltételezhető, de nagy valószínűséggel hozzájárul a nem megfelelő helyről szerzett információ a koronavírus elleni védőoltással kapcsolatban. Az általunk kapott eredmények hasonlóak egy korábbi, hazai kutatás eredményeihez (URL3).

Jellemző még a laikusok körében az oltások hosszú távú hatásaitól való félelem is. Ez összefüggésben lehet azzal, hogy a vakcinákat gyorsan fejlesztették ki, nincsenek róla hosszú távú tapasztalatok.

Az egészségügyi dolgozók szerint az oltás a leghatásosabb védekezés a koronavírus ellen. A védőoltás beadása után jelentősen több egészségügyi dolgozó tapasztalt mellékhatást, mint laikus. Ennek feltételezhetően az lehet az oka, hogy tudták, mire kell figyelni, illetve már a legkisebb tünetet, diszkomfortérzetet is mellékhatásként élték meg. Saját bevallásuk szerint sok mindent tudnak a vakcinákról, és a tudásukat más egészségügyi szakemberektől szerezték. Ezzel ellentétben, a laikusok tudása bizonytalanabb, és főként nem hiteles forrásokból tájékozódtak (internet, média, család, barátok). Fontos megemlíteni az egészségügyi szakemberektől való magas arányú tájékozódást is, hiszen ez szerepelt a laikusoknál második helyen. Ez az eredmény részben ellentétes *Mészáros* és munkatársai által végzett kutatás eredményeivel, ugyanis ők azt kapták, hogy a laikusok főként a családtagoktól, barátoktól és az egészségügyi szakemberektől tájékozódnak (*Mészáros et al., 2021*). Érdemes lenne kideríteni azt, hogy a laikusokat mi vezérli az internetes forrásokból és a szakemberektől való tájékozódás együttes alkalmazására, melyik információforrás alkalmazása történik előbb.

Az egészségügyi dolgozókra lelkileg nagyobb terhet rótt az oltakozás, mint a laikusokra. Feltételez-

hetően az oltás kötelezővé tétele okozta ezt a negatív hatást.

Mind a két vizsgált csoport egyformán vélekedik arról, hogy a vakcinákat túl gyorsan fejlesztették ki, mindkét csoportban a többség ezt a választ jelölte.

A megkérdezettek válaszaiból kitűnik, hogy mind a két csoportban a nyugati vakcinák a legelfogadottabbak, és látszik az, hogy az egészségügyi dolgozók közül mindegyik oltást jelentősen jobban fogadják el, mint a laikusok közül.

A védőoltás elfogadására való hajlandóság stációt (WHO, 2021) vizsgálva megállapítható, hogy mind a két csoportot az elutasító attitűd jellemzi inkább, és meghaladja az „*elutasító, de bizonytalan*” kategóriában a szakirodalomban fellelt maximális 27%-os szintet, illetve az „*elutasítja mindet*” kategóriában jóval meghaladja a 2%-os szintet, a laikusok körében ötszöröse (10% felett), az egészségügyi dolgozók körében háromszorosa (Hirdi & Balogh, 2021). Egy 2022-es felmérésben az egészségügyi dolgozókat alapvetően a védőoltással kapcsolatos pozitív attitűd jellemezte, igaz, akkor tízezerrel is több szakember vizsgálata történt (Németh & Irinyi, 2022). Nagyon sok oka lehet az elutasításnak, de nagy valószínűséggel a vakcinák gyors kifejlesztése, bevezetése, az oltakozás körüli bizonytalanság, illetve az oltásokkal kapcsolatos negatív hírek, álhírek állhatnak a háttérben. A mai világban rendkívül gyorsan eljuthatnak a világ bár-

mely pontjára az összeesküvés-elméletek, a hamis információk, legfőképpen a közösségi oldalakon keresztül. A védőoltásokat bemutató, ismertető csoportok jellemzően alulmaradnak az oltásellenes csoportokkal szemben (Inhoff et al., 2020). Ezért is nagyon fontos a hiteles forrásokból történő információszerezés, az egyértelmű beteg tájékoztatás, mert csak ennek fényében tudnak a laikusok megfelelő döntést hozni. Ennek a hiteles tájékoztatásnak a legfőbb forrásai az egészségügyi szakemberek, ezért elengedhetetlen, hogy ők maguk is hiteles forrásból tájékozódjanak.

Fontos megjegyezni, hogy kutatásunk nem reprezentatív, így a következtetéseinket csak a válaszadókra vonhatjuk le.

Szerzői munkamegosztás: M. D.: irodalomkutatás, kutatás megtervezése, kivitelezése, adatfeldolgozás és statisztikai próbák elvégzése, közlemény megírása. K.-V. E.: kézirat korrekciója, szakmai lektorálás. L.-B. É.: irodalomkutatás, szakmai véleményezés. N. A.: kutatás megtervezése, statisztikai próbák ellenőrzése, szakmai lektorálás. A cikk végleges változatát mindegyik szerző elolvasta és jóváhagyta.

Érdekltségek: A szerzőknek nincsenek érdekltségeik.

Anyagi támogatás: A közlemény megírása, illetve a kapcsolódó kutatómunka anyagi támogatásban nem részesült.

Irodalomjegyzék

- Ferenci, T. (2021). Different approaches to quantify years of life lost from Covid-19. *European Journal of Epidemiology*, 36(6), 589–597. <https://doi.org/10.1007/s10654-021-00774-0>
- Gholipour, E., Vízvári, B., Babaqi, T., Takács, Sz. (2021). Statical analysis of the Hungarian Covid-19 victims. *Journal of Medical Virology*, 93(12), 6660–6670. <https://doi.org/10.1002/jmv.27242>
- Hirdi, H., Balogh, Z. (2021). Beszélgetés a páciensekkel a védőoltásokról a közösségi ellátásban: útmutató ápolóknak. *Nővér*, 34(5), 30–38.
- Inhoff, E., Gyergyák, K., Illyés-Kovács, A., Lukács, E., Turcsán, J. (2020). Hitek és tévhitek a védőoltással kapcsolatban. *Nővér*, 33(4), 3–8.
- Khubchandani, J., Bustos, E., Chowdhury, S., Biswas, N., Keller, T. (2022). Covid-19 Vaccine Refusal among Nurses Worldwide: Review of Trends and Predictors. *Vaccines*, 10(2), 230. <https://doi.org/10.3390/vaccines10020230>
- Mészáros, V., Mirnics, Zs., Kövi, Zs., Arató, J., Vass, Z., Kiss, P., Rózsa, S. (2021). A koronavírus elleni védőoltással kapcsolatos vélekedések – az egészségügyi dolgozók szerepe az ismeretek átadásában 2020 decemberében. *Orvosi Hetilap*, 162(24), 931–937. <https://doi.org/10.1556/650.2021.32273>
- Németh, A., Irinyi, T. (2022). Egészségügyi szakdolgozók Covid-19 elleni védőoltással kapcsolatos vélekedései a koronavírus-pandémia idején. *Nővér*, 35(3), 17–26. <https://doi.org/10.55608/nover.35.0010>
- Neumann-Böhme, S., Varghese, N.E., Sabat, I., Barros, P.P., Brouwer, W., Exel, J., Schreyögg, J., Stargardt, T. (2020). Once we have it, will we use it? A European survey on willingness to be vaccinated against Covid-19. *The European Journal of Health Economics*, 21(7), 977–982. <https://doi.org/10.1007/s10198-020-01208-6>
- Uzzoli, A., Kovács, S.Zs. (2021). Helyek, terek, emberek – a Covid-19-válság társadalmi és területi kihívásai – Vendégszerkesztői előszó. *Területi Statisztika*, 61(3), 259–262. <https://doi.org/10.15196/TS610307>
- Uzzoli, A., Kovács, S.Zs., Páger, B., Szabó, T. (2021). A hazai Covid-19-járványhullámok területi különbségei. *Területi Statisztika*, 61(3), 291–319. <https://doi.org/10.15196/TS610302>
- WHO (2021). Kommunikáció a betegekkel a Covid-19 elleni védőoltásokról, PPT. In: Hirdi, H., Balogh, Z. (2021). Beszélgetés a páciensekkel a védőoltásokról a közösségi ellátásban: útmutató ápolóknak. *Nővér*, 34(5), 30–38.
- URL1: Legfrissebb információ az új koronavírus-járványról (Covid-19) <https://www.trt.net.tr/magyar/covid19>
- URL2: Global attitudes towards a Covid-19 vaccine. (2021). Imperial College London. https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/institute-of-global-health-innovation/GlobalVaccineInsights_ICL-YouGov-Covid-19-BehaviourTracker_20210520_v2.pdf
- URL3: Elemzés: mit gondolnak a magyarok a vakcináról? (2021). <https://opinio.hu/ elemzes-mit-gondolnak-a-magyarok-a-vakcinarol/>